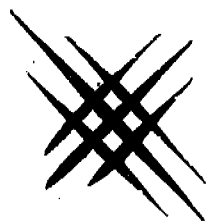

رشد اقتصادی ایران در سه سال اول برنامه عمرانی چهارم ۱۳۴۷-۱۳۴۹

بوسیله بخش عمومی و خصوصی به حدود
۴۷۴ میلیارد ریال و نسبت سرمایه گذاری
به تولید ناخالص ملی (به قیمت عوامل
و بدون درآمد نفت که با مشارکت
شرکتهای نفت خارجی عاید میگردد.)
حدود ۲۳ درصد رسید .

بخش کشاورزی که با اجرای
برنامه اصلاحات ارضی انقلاب عظیمی
از لحاظ اجتماعی در آن پدید آمده
است بطور متوسط در حدود ۴ درصد
رشد سالانه داشته است . هدف اساسی
در بخش صنایع اقدام در ایجاد صنایع
سنگین و بی نیاز کردن نسبی کشور از

پس از اتمام موفقیت آمیز برنامه
عمرانی سوم در سال ۱۳۴۶ رشد اقتصادی
کم نظیر ایران در سال های بعد نیز با
آهنگی سریع و قاطع ادامه یافت چندان
که در سه سال اول برنامه عمرانی
چهارم رشد اقتصادی سالانه بطور متوسط
به حدود ۱۰ درصد بالغ گردیده و از
برکت سرمایه گذاریهای عظیم دولت
و فعالیتهای بخش خصوصی رشد تولید
ناخالص ملی در این مدت بر هدف
پیش بینی شده در برنامه چهارم (که
۹۴ درصد در سال بود) فزونی گرفت .
در این مدت مبلغ کل سرمایه گذاری

ورود کالا های مصرفی و واسطه ای و سرمایه ای و تنوع بخشیدن به صادرات و کاستن از وابستگی شدید اقتصاد کشور به درآمد نفت بوده است .

مبلغ سرمایه گذاری بخش عمومی و بخش خصوصی در صنایع و معادن به حدود ۱۶۰ میلیارد ریال (در سه سال اول برنامه چهارم) بالغ گردید متوسط سالانه رشد بخش صنعت و معدن در طی این سه سال بمیزان ۱۲ درصد تخمین زده میشود بیش از ۹۰ درصد از سرمایه گذاری دولتی به رشته های صنایع سنگین و پیچیده اختصاص یافت و به مصرف تأسیس کارخانه های ذوب آهن، ماشین سازی، آلومینیوم ، مونتاز و ساخت تراکتور و تولید سه واحد پتروشیمی و ایجاد صنایع نظامی رسید . کار ایجاد کارخانه ذوب آهن که از سال ها قبل بصورت يك خساسته و آرزوی ملی درآمده بود در این مدت به مراحل نهائی رسید و در اواخر سال ۱۳۴۹ بعنوان شروع مرحله مقدماتی اولین محموله سنگ آهن و ذغال سنگ به کارخانه حمل شد کارخانه تراکتور سازی تبریز در سال ۱۳۴۹ در حدود ۲۰۰۰ دستگاه تراکتور تولید و وارد بازار کرد در این سال واحد پتروشیمی شاپور نیز افتتاح شد و تولیدات شیمیائی کشور افزایش قابل ملاحظه ای یافت کارهای ساختمانی و نصب ماشین

آلات کارخانجات ماشین سازی تبریز و اراک و آلومینیوم سازی نیز ادامه داشت تولیدات صنعتی کشور در رشته های وسائط نقلیه پتروشیمی ابزار الکتریکی و رادیو و تلویزیون درخور توجه بود بخش نفت که سهم عمده ای از امکانات فعالیتهای عمرانی کشور را فراهم میکند در این مدت از رشد قابل ملاحظه ای برخوردار شد و رشد سالانه این بخش در طی سه سال اول برنامه بطور متوسط به میزان ۱۳٫۵ درصد رسید .

از وقایع مهم اقتصادی چند سال اخیر باید پیروزی مذاکرات کشورهای عضو اوپک با کمپانیهای نفتی را در سال ۱۳۴۹ یاد آور شد این مذاکرات سبب شد که بهای اعلان شده هر بشکه نفت خام سنگین ۹ سنت افزایش یابد و نرخ مالیات بر درآمد کمپانیها از ۵۰ درصد به ۵۵ درصد برسد و در نتیجه امکانات مالی دولت برای اجرای برنامه های عمرانی توسعه یابد .

با آغاز بهره برداری از سدهای بزرگ و شبکه های آبیاری که در دوره برنامه های عمرانی دوم و سوم ساخته شده است بخش آب و برق در این سالها از رشد فوق العاده ای برخوردار شد . رشد متوسط این بخش در طی سالهای ۱۳۴۷-۱۳۵۹ (بر اساس قیمت های ثابت) ^{۱۰۰}

در حدود ۲۷ درصد در سال بود .

بخش خدمات نیز همپای سایر بخشهای اقتصاد در این سه سال رشد یافت و متوسط سالانه رشد این بخش به ۱۱٫۵ درصد بالغ گردید .

سین قیمتها - رشد اقتصادی شایان توجه کشور در این دوره با ثبات نسبی سطح قیمتها توأم بود شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در سالهای ۱۳۴۹- ۱۳۴۷ بطور متوسط در حدود ۲٫۲ در صد در سال ترقی کرد و در این مدت افزایش متوسط شاخص بهای عمده فروشی از ۲ درصد در سال بیشتر نشد .

با توجه به اینکه اجرای طرحهای عظیم عمرانی غالباً با فشار بر سطح قیمت ها توأم است ، ثبات نسبی سطح قیمتها در این سالها از خصوصیات بارز اقتصاد ایران میباشد افزایش سریع واردات و میزان تولیدات داخلی گسترش شبکه شرکت های تعاونی و سی در کاستن از تعداد واسطه ها و اجرای سیاستهای اقتصادی مناسب دیگر از عواملی بود که از ترقی زیاد قیمتها جلوگیری نمود .

وضع مالی دولت

همگام با افزایش سریع منابع مالی میزان هزینه های عمرانی و جاری دولت در این مدت از دیاد قابل ملاحظه ای حاصل نمود . متوسط افزایش حجم کل بودجه عمرانی و عادی در دوره مورد بررسی سالانه حدود ۲۴ درصد بود .

درآمد نفت از ۶۱٫۸۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۴۷ به ۸۳٫۸ میلیارد ریال

در سال ۱۳۴۹ بالغ گردید و معادل ۴۶ درصد رشد یافت .

سایر درآمدهای دولت شامل مالیات های مستقیم و غیر مستقیم نیز از رشدی نزدیک به رشد درآمد نفت برخوردار شد . از نظر ترکیب درآمدها سهم مالیاتهای مستقیم در کل دریافتها در جهت توزیع عادلانه تر در آمد ها افزایش یافت و سهم مالیاتهای غیر مستقیم تنزل پیدا کرد .

فروش اوراق قرضه بعنوان عاملی در زمینه تجهیز سرمایه های کوچک و تأمین قسمتی از نیازهای مالی دولت و اعمال سیاست مالی در جهت کنترل نوسانات اقتصادی بکار گرفته شد .

س هزینه های عمرانی همراه با انجام سرمایه گذاریهای عظیم زیر بنایی - اجتماعی در بخشهای مختلف حدود ۴۰ درصد رشد یافت .

هزینه های جاری نیز بمنظور تقویت بنیه دفاعی کشور و توسعه خدمات دولتی در زمینه های مختلف اجتماعی بویژه آموزش و پرورش بهداشت و درمان حفظ نظم و امنیت شهر ها و روستا ها و گسترش خدمات دادگستری در حدود ۳۶ درصد طی سه سال مورد بررسی افزایش یافت .

در این دوره با توجه به موقعیت ممتاز سیاسی و اقتصادی کشور نفوذ ایران در بازارهای بین المللی پول و سرمایه توسعه یافت و با فروش اوراق قرضه در آلمان و اخذ وام از مؤسسات مالی بین المللی به اجرای طرحهای عمرانی بزرگ کشور کمک گردید .

وضع ارزی

در این مدت دریافت‌های جاری ارزی کشور حدود ۲۸ در صد افزایش یافت .

دریافت‌های بخش نفت با حدود ۳۲ درصد رشد از ۹۵۸/۵ میلیون دلار در سال ۱۳۴۷ به ۱/۲۶۸/۴ میلیون دلار در سال ۱۳۴۹ بالغ گردید. رشد دریافت‌های ارزی از محل صادرات کالا نیز سریع بود و به حدود ۲۴ در صد رسید .

در سال ۱۳۴۹ برای نخستین بار محصول گاز جزو اقلام صادراتی کشور درآمد . رشد دریافت‌های ارزی از محل صادرات کالا های غیر سنتی در سالهای آینده با صدور محصولات صنایع پتروشیمی و آلومینومی بیشتر خواهد شد و به تقویت بنیه ارزی کشور کمک خواهد نمود .

رشد پرداخت‌های جاری ارزی کشور معادل ۳۱ در صد بود افزایش پرداخت‌های جاری ارزی بیشتر ناشی از افزایش قابل توجه حجم واردات کالا به ویژه کالاهای سرمایه ای و واسطه‌ای جهت تأمین احتیاجات صنایع کشور بود . رشد سریع پرداخت‌های ارزی برای واردات بیشتر مربوط به واردات بخش دولتی بود که طی سه سال مورد بررسی بیش از ۴۳ درصد افزایش یافت . رشد و واردات بخش خصوصی در همین مدت حدود ۱۹ درصد بود .

افزایش سریع و واردات از طرفی در تأمین رشد اقتصادی نقش مهمی داشت

و از طرف دیگر عاملی در جلوگیری از ترقی سریع قیمت‌ها بود .

فزون‌ی پرداخت‌های جاری بردیافت های جاری ارزی کشور در این مدت از محل منابع قابل ملاحظه ای که با نفوذ ایران در بازارهای جهانی پول و سرمایه در اختیار ایران گذاشته شد تأمین گردید .

نیروی انسانی و اشتغال

طبق محاسباتی که بعمل آمده در سال ۱۳۴۸ نرخ موالید در ایران برابر ۴۸ در هزار و نرخ مرگ و میر معادل ۱۸ در هزار بوده است . با توجه به بالا بردن نرخ موالید ترکیب جمعیت کشور با رشد سالانه‌ای نزدیک به ۳ در صد در حال جوان شدن بوده و سهم جمعیت فعال در کل جمعیت کشور افزایش یافته است همزمان با اجرای طرح‌های بزرگ صنعتی و ایجاد قطب‌های صنعتی در مناطق شهری بر اثر مهاجرت روستائیان بشهرها نسبت شهر نشینان بکل جمعیت کشور افزایش یافته و از حدود ۳۹ درصد در سال ۱۳۴۷ به ۴۱ درصد در سال ۱۳۴۹ رسیده است .

تأسیس قطب های صنعتی از طرفی عامل جذب نیروی کار و کاهش بیکاری پنهان بوده است .

مطابق برآورده های موجود در سالهای ۱۳۴۷-۱۳۴۹ بطور متوسط سالانه حدود ۲۰ هزار شغل جدید ایجاد شده است و پیش بینی میشود که در سال های باقیمانده برنامه عمرانی چهارم این روند ادامه یابد .